

SKANDÁL: Kdo v Evropské komisi hlídá hlídače?

 neviditelnypes.lidovky.cz/politika/skandal-kdo-v-evropske-komisi-hlida-hlidace.A241022_151825_p_politika_nef

23. října 2024

Milan Smutný

23. října 2024

diskuse (60)

Ve vedení Evropské unie probublává rozsáhlý skandál spojený nejen s netransparentním, ale také předraženým nákupem vakcín proti Covidu-19. A zatím indicie vedou přímo k šéfce Evropské komise, která se v byznysu s vakcínami osobně angažovala.

Možná si leckdo z nás ještě vzpomene na velké zneklidnění, které vyvolala od roku 2020 v celém světě, v zemích Evropské unie i v Česku pandemie Covid-19. Vědci, politici a i široká veřejnost si slibovali zázraky od co nejrychlejšího objevu potřebné vakcíny. Přední farmaceutické firmy světa se do toho pustily a dostaly předem pardon na možné odškodňování, protože argumentovaly, že jsou to jen zkušební vakcíny. Jejich ověření by si jinak vyžádalo obrovský čas na testování, a toto prodlení politici, a nakonec i západní společnosti, nechtěli riskovat.

Do věci se tehdy přímo vložila Evropská komise a uzavřela s výrobcí vakcín Covid-19 (BioNTech/Pfizer, Moderna, Johnson & Johnson, AstraZeneca atd.) smlouvy o jejich nákupu v odhadované celkové hodnotě 71 miliard eur (1,8 bilionu korun). Ty pak naúčtovala členským zemím. Postupné navýšení objednávek dávek vakcín bylo doprovázeno zvýšením cen, což je v rozporu s běžnými ekonomickými zásadami tzv. množstevních slev. Evropská komise navíc akceptovala vyšší cenu vakcín, než zaplatily jiné země. A to za vakcíny, jejichž údaje o zkušebním testování byly kusé a slabě argumentované. Vzpomeňme si na píár kampaň farmaceutického obra, společnosti Pfizer, že jeho vakcína je účinná z 95 %. Mnozí z

nás si vzpomenou, že ne jeden vědec a po něm řada politiků pošpinili svou reputaci tvrzeními, že očkovaný nemoc nedostane a také ji nemůže dále šířit.

V rozsudku z letošního 17. července odsoudil Soudní dvůr Evropské unie (SDEU) předsedkyni Evropské komise Ursulu von der Leyenovou za nedostatečnou transparentnost smluv na nákup vakcín proti Covid-19. Komisi bylo nařízeno zveřejnit jak redigované (upravené) doložky o kompenzacích pro výrobce, tak jména členů vyjednávacího týmu, aby bylo možné ověřit střet zájmů. Vzhledem k tomu, že Komise přiznala farmaceutickým společnostem dalekosáhlé doložky o odškodnění, které se odchyľují od základních zásad odpovědnosti, chtěli by žalobci znát přesný obsah ustanovení o odškodnění, která byla do smlouvy zahrnuta. Vzhledem k tomu, že tyto doložky o odškodnění Evropská komise veřejnosti zatajila, nemohou se jich u soudu dovolávat například oběti očkování (v řadě členských zemí EU v podstatě povinné a pro odmítače spojené s citlivými sankcemi), které chtějí vypracovat účinnou strategii odškodnění.

Co se od rozsudku této soudní instance EU událo, vysvětlil obsáhle francouzské edici mezinárodního listu Epoch Times francouzský právník Arnaud Durand, který žalobu jménem 2 089 občanů zemí EU podal. O ně se rozrostla původní žaloba, kterou na Komisi v první instanci podalo pět členů tehdejší skupiny Zelených/EFA v Evropském parlamentu a dva francouzští právníci Arnaud Durand a Christophe Lèguevaques. Soudní procesy následovaly poté, co Komise odmítla žádost 2089 občanů zemí EU z 21. května 2021 o přístup ke smlouvám, které Evropská komise uzavřela s výrobcí vakcín Covid v souladu se základní zásadou transparentnosti Evropské unie. Týkala se rovněž prohlášení vyjednávačů, kteří smlouvy mezi společnostmi a Komisí sjednávali, že nedošlo ke střetu zájmů. Komise tuto žádost zamítla. Poslankyně Evropského parlamentu Michèle Rivasiová a Virginie Joronová měly možnost nahlédnout pouze do fragmentů těchto kupních smluv, přičemž

klíčové informace včetně jmen dotčených osob byly začerněny. To je parodie na transparentnost, jimiž se vedení EU v čele se šéfkou Evropské komise Ursulou von der Leyenovou tolik ohání.

Soudní dvůr EU ve svém rozhodnutí ze 17. července uznal, že tyto kompenzační doložky by již neměly být před veřejností skrývány a že Komise musí rovněž zvednout závoj nad identitou svých vyjednávačů, aby ověřila, zda nedochází ke střetu zájmů. Ovšem 27. září se Evropská komise rozhodla podat odvolání k Soudnímu dvoru Evropské unie a také požádala o předběžné opatření. Jak přitom vysvětlil právník žalující strany Arnaud Durand, odvolání opět k Soudnímu dvoru EU je jediná možná cesta pro Komisi. Přičemž ve svém odvolání Komise se pokusila zpochybnit způsob, jakým soudci Soudního dvora EU postupovali. Jde tedy o přezkoumání toho, zda soudci správně aplikovali judikaturu. Komise podala k tomuto hlavnímu opravnému prostředku návrh na odklad výkonu rozhodnutí vydaného v prvním stupni dne 17. července 2024 a vykonatelného od 28. září. Aby však předseda SDEU tento odklad přijal, musí být zřejmé, že argumenty předložené Komisí v hlavním řízení mohou zvrátit rozhodnutí prvního stupně. Jinými slovy, musí být zřejmé, že opravný prostředek má určitou solidnost a zaslouží si, aby byl brán vážně.

Podle advokáta žalující strany je pozoruhodné, že Komise žádá o odklad pouze jednoho konkrétního aspektu rozsudku prvního stupně: zveřejnění totožnosti vyjednávačů. To advokáta Duranda utvrzuje v přesvědčení, že se jedná o zásadní problém Komise. Snaha utajit jména vyjednávačů jasně ukazuje, že máme co do činění se „státním tajemstvím“ Komise.

Evropská komise jde ve svém kasačním opravném prostředku tak daleko, že před předsedou Soudního dvora tvrdí, že k ověření neexistence střetu zájmů není nutné znát jména vyjednávačů. Bez mrknutí oka píše: „Vzhledem k tomu, že zveřejněním anonymizovaných verzí prohlášení o neexistenci střetu zájmů již bylo dosaženo cíle ověřit nestrannost členů společného

vyjednávacího týmu, Soudní dvůr se nesprávně domníval, že je nutné zveřejnit ‚jména, křestní jména a profesní nebo institucionální role‘ těchto úředníků.“ Podle Komise byly dokumenty s prohlášením o střetu zájmů, v nichž zatajila jména vyjednávačů, dostatečné k ověření neexistence střetu zájmů. Komise v podstatě žádá Soudní dvůr, aby rozhodl, že občané mají jednoduše důvěřovat a vzdát se svého práva na transparentnost.

Komise dále tvrdí, že demokratická kontrola totožnosti vyjednávačů není ve veřejném zájmu. Tvrdí, že se jedná o individuální záležitost, neboť ji předložili jednotlivci, a dodává, že je pouze na příslušných orgánech, jako jsou disciplinární orgány, policejní orgány a příslušná státní zastupitelství, aby prováděly nezbytné kontroly. Právníci Komise dále píší: „Soud nesprávně předpokládá, že každý občan může kdykoli převzít roli ‚neformálního policisty‘ a prošetřit nestrannost úředníků při výkonu jejich odborných povinností.“ Komise zjevně zapomněla, že základní zásada transparentnosti v právu EU je určena občanům, a nikoli úřadům, které vzhledem ke svému vyšetřovacímu pravomocem zásadu transparentnosti pro vyšetřování zjevně nepotřebují.

Konat v této věci by měl ale zejména Úřad evropského veřejného žalobce s pravomocí ve věcech závažných trestných činů proti hospodaření EU a proti jejím ekonomickým zájmům, jako jsou podvody týkající se evropských fondů a mezistátní podvody. Ovšem ukazuje se, že tento úřad ve věci podezřelých nákupů vakcín nijak nekonal. Jak ale upozornil advokát Durand, Úřad evropského veřejného žalobce je strukturálně závislý na Komisi: V nařízení 2017/1939 jsou podle něho právní ustanovení, z nichž je tato vazba zřejmá:

- Úřad evropského veřejného žalobce podává zprávy o své činnosti zejména ... Komisi.
- Jmenování jeho členů navrhuje ... Komise.
- Jeho členové a jeho ředitel mohou být odvoláni na žádost ...

Komise.

- Jeho rozpočet sestavuje pod kontrolou ... Komise.
- Její účty kontroluje ... Komise.

Můžeme si v tomto kontextu institucionální promiskuity na chvíli představit, že Úřad evropského veřejného žalobce legitimně vede vyšetřování týkající se Komise nebo jejího předsedy? pokládá řečnickou otázku právník Durand.

A na závěr klíčová informace: Všichni zúčastnění kolem neprůhledného jednání Evropské komise upozorňují na možnost, že součástí vyjednávacího týmu o smlouvě mohla být i sama její tehdejší i současná předsedkyně Ursula von der Leyenová. Během jednání v první instanci soudci zdůraznili zajímavý detail: V některých dokumentech, v nichž byli uvedeni kupující, byl zmíněn další vyjednávač, který byl v jiných dokumentech skryt. Poté, co deník „New York Times“ odhalil aféru s textovými zprávami mezi von der Leyenovou a generálním ředitelem společnosti Pfizer, mohla by ona být tímto tajemným dalším vyjednávačem? Pokud je to někdo jiný, proč jsou jména utajována? Pokud by se Ursula von der Leyenová skutečně podílela na jednáních, vyvolalo by to vážné obavy ze střetu zájmů. Přitom je na místě poukázat na zásadní fakt: z prohlášení paní von der Leyenové o finančních zájmech z roku 2024 vyplývá, že získala 14 168 opcí na nákup akcií společnosti Orgenesis, kterou vede její manžel a která se specializuje na mRNA související s Covid-19.

Právník žalující strany nyní bude postupovat proti předběžnému opatření a má dva měsíce a deset dnů na reakci na odvolání Komise. Jak v rozhovoru zdůraznil advokát Arnaud Durand, „Komisi se nepodaří tuto problematiku utlumit postupnou neprůhledností. Naopak, naši klienti jsou odhodláni se nevzdat. A ještě více jich bude zastoupeno před Soudním dvorem Evropské unie. V první instanci podalo žalobu 2 089 osob, ale před Soudním dvorem EU bude zastoupeno více než 3 000 občanů, kteří řeknou ‚ano‘ transparentnosti.“

Když zanedlouho počátkem listopadu začne tzv. grilování, tedy prověřování navržených nových členů Evropské komise před výbory Evropského parlamentu, jednou z nejpodstatnějších otázek bude možný konflikt zájmů. A vždy někdo z designovaných jmen v takovém grilování do křesla komisaře neprojde. Ovšem žádné prověřování samotné předsedkyně Evropské komise Ursuly von der Leyenové nehrozí. Její mocenská pozice je výsledkem dohod premiérů 27 zemí a zákulisního politického vyjednávání, kdy kandidátka přesvědčovala různé frakce Evropského parlamentu, aby její jmenování Evropskou radou požehnal. To se také stalo. A nakonec si ona vybírá všechny své další komisaře.

Nákup vakcín proti Covidu-19 je kvůli netransparentnosti a utajování ze strany Evropské komise v rozporu se zásadami veřejné kontroly. Proto kolem něj široko daleko páchne podezření z korupce. Aféra se táhne od května 2021 a asi to bude ještě na další roky tvrdý spor excelentních právníků. Možná celé současné funkční období Ursuly von der Leyenové. Ke své šéfce vždy loajální místopředsedkyně Komise Věra Jourová si očividně dala také bobříka mlčení, přestože jinak všude po EU jako ostříž hlídá dodržování unijních hodnot právního státu. Má-li být Evropská komise a její obsazení tím skutečně klíčovým orgánem pro efektivní společnou evropskou politiku s vysokým mravním kreditem a všelidskými hodnotami, tak se nám nemůže nevrátit do mysli neodbytná otázka: Kdo a jak zde hlídá hlídače?

Zdroj:

Rozhovor s Arnaudem Durandem původně vyšel ve francouzských Epoch Times. Ve zkrácené verzi ho převzala německá i česká edice tohoto mezinárodního listu. Rozhovor je dostupný pouze předplatitelům.

<https://www.epochtimes.fr/contrats-dachats-de-vaccins-covid-largumentaire-que-la-commission-europeenne-nous-oppose-dans-son-pourvoi-devant-la-cjue-manque-de-serieux-2747659.html>

<https://www.epochtimes.de/politik/ausland/kaufvertraege-fuer-covid-impfstoffe-wir-haben-es-mit-einem-staatsgeheimnis-zu-tun-a4892862.html?>

<https://www.epochtimes.cz/2024/10/10/kupni-smlouvy-na-vakciny-covid-19-jedna-se-o-statni-tajemstvi/>